

D. B. V.
DISSERTATIO INAUGURALIS

De

VISCIDO, SANITATIS OFFENDICULO,

GRATIOSO INCLUTÆ QVAM FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
PRÆSIDE

DN. JOHANNE ERNESTO

SCHAPERO,

MED. DOCT. AC PROFESSORE PUBL. ORDINARIO,
ET FACULTATIS MEDICÆ h.t. DECANO MAXIME

SPECTABILI

FAUTORE SUO AC PROMOTORE STUDIORUM SINGULARITER
COLEND^O

PRO LICENTIA

CONSEQUENDI SUMMOS IN ARTE SALUTIFERA
HONORES

JOHANNES CHRISTOPHORUS

~~BOETEBALD~~ / GEDANENSIS.

IN AUDITORIO MAJORI
HORIS ANTE ET POMERIDIANIS

D. XI. APRILIS ANNI MDCXCV.

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI PROPONET.

Rostochii, Typis JOH. WEPPLINGII, Universitatis Typogr.

hol. gen.

3, 52.

Part. vol. 168.

V I R O
P R A E - N O B I L I S S I M O . E X C E L L E N T I S S I M O ,
E X P E R I E N T I S S I M O . A M P L I S S I M O ,

D O M I N O ,

D N . C H R I S T O P H O R O *Gottwald.*

P H I L . E T . M E D . D O C T . C E L E B E R R I M O .

I N C L U T A E P . R E I P U B L I C A E , G E D A N E N S I U M .

P H Y S I C O . O R D I N A R I O . F E L I C I S S I M O . M E R I T I S S I M O .

P A R E N T I .

S U P R A . O M N E S . T I T U L O S .

S U B M I S S A . P I E T A T E .

A D . C I N E R E S . D E V E N E R A N D O .

C H A R T A S . H A S .

C E U . Q U A L E S C U N P . A N I M I .

O B . I N N U M E R A . P A T E R N I . A F F E C T U S .

S P E C I M I N A . O B L I G A T I S S I M I .

T E S S E R A S .

C U M . A R D E N T I S S I M O .

A B S O L U T I S S I M A E . P R O S P E R I T A T I S .

E T . P E R E N N A N T I S . I N . S E . F A V O R I S . P A T E R N I . V O T O .

Q U A . D E C E T . O B S E R V A N T I A .

d. d. d.

Filius. obsequiosissimus.

J. C. G.

PROOEMIUM.

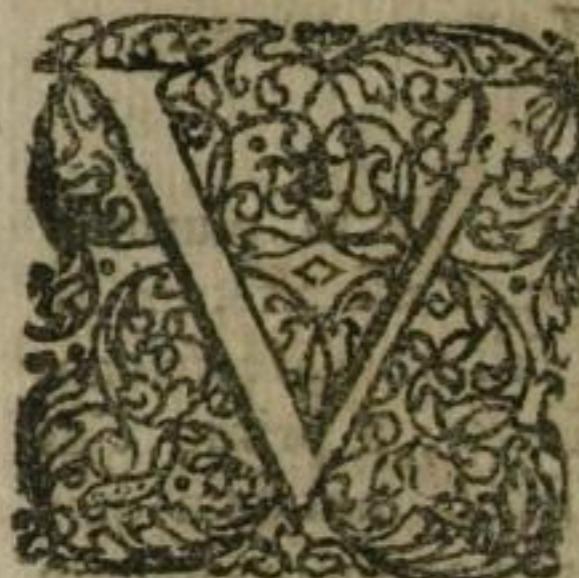
Issensus consensu major! Ut in plurimis sic in omnibus verissimum esse effatum diciplinis, dicerem, nec fallor. Medicinam dum præ cæteris considero, à primo ejus ortu per omnia ferè secula mutatam quis ignorat? Et ad hæc usque tempora malum hoc nondum resarcitum esse, quis inficiabitur? sed quid Consilii? En! Pathologiam lugentem præterquam quod Humoristarum Galeno duce temporibus summos sustulerit cruciatus, iis nondum liberatam, suos adhuc pati manes, constat; quid jam

consilii? Succurrite Medici, Philosophiae qui estis corpusculari addicti, date remedia; mora nulla, per hanc cum in abditas rerum inquirere causas licitum sit, sequamini altiori occupatum in dagine Bonckoe in *Oeconomia animali* duas generales omnium morborum causas, Acidum scilicet & Viscidum statuentem; sit mora! Sunt Neotericorum multi, sententiam quidem hanc amplectentes, sunt plurimi eandem etiam respuentes, dissensus consensu major! Ast alternis dum mens agitatur opinionibus, bonis avibus, Excellentissimus Fridericus Hoffmannus utramque lavare manum, in Exercitatione Acroarmatica de Insufficientia Acidæ & Viscidi pro stabiliendis omnium morborum causis, studet. Sed ne ultra limites divagemur remittimus hanc controversiam, judicium quoque nostrum suspendentes, Lectorem v. studii hujus cupidum ad ipsum remittimus Auctorem, qui, cum partibus in universalis satisfecerit, in particulari nobiscum etiam consentit; Viscidum, inquiens, multorum morborum somniem & minorem existere, loco cit. cap. 2. Quid locus cum magni in Medicina usus sit, occasionem quoque Dissertationem exinde inauguralem construendi, suppeditavit. Titulus erit: *Viscidum Sanitatis Officinum*; Tu vero, Lector, quacunque meritorum laude dicendus sis, benigniari vultu meum qualem cunq; adspicere conatum, accensorem æquum & interpretem bonum te gerere non dedigneris. Gloria Soli sit Deo, Cujus auspiciis feliciter omnia cedar!

Az

§ I.

§. I.

Iscidum quid sit, & unde derivari debeat, neminem puto ignorare, supervacaneum itaq; foret, diutius in Etymologia ejus immorari, nec est re est homonymicè demonstrare, utrum mucilago potius vel gummosum, vel gluten vel Gelatina dici debeat: Ut tamen auctoritatem Divi veneremur Stagyritæ, qui voces dicit esse significantes ex instituto, lib. de Interpret. c. 1.; & Galeno etiam satisfiat, *conturbatum*, inqventi, *nominum usum & rerum ipsarum cognitionem conturbare*; non turbabimus totum hocce nostrum institutum; salva potius Veterum manente auctoritate, dicimus: Viscidum græcis γλίσχη dictum, materiam esse tenacem, lubricam & lentam, prout magis vel minus inspissatur, in coagulum concrescens excessu semper, defectu nunquam peccans. Est enim aut per firmiores aut per laxiores consistentiae modum distinctum, mox glutinosum maximè, mox aquosum nimis existens, aut etiam medio modo se habens, ad hanc vel illam proprius consistentiam accedens.

§. 2.

Altera Viscidi facies in Definitione detegitur reali, qua cum omnes homonymicæ simul & æqvivocæ exploduntur. Viscidum quippe in statu hominis præternaturali sub schemate miasmatis aut inquinamenti pravi, describitur, qvod sit: *Sordes putridos & maximè tenax, partes articulæ habens connexas, in corpore humano præternaturaliter existens*. Per Genus, seu sordem, omnem illam immundiciem tenacem, crassam, putridosam, glutinosam & inspissatam protinus, particulis resistenter activis, intelligo, qvæ Corpus humanum, sanguinem præprimis, ut delicatissimam rosam animalem, tinturam corrallinam è mente Excellentissimi Viri Præceptoris & post cineres Venerandi Dni. D. Majoris, *Dissert. de Sanguine Peridromo* §. 1. delineatum, variè afficit, summasq; inducens ærumnas, mixturam & concentum turbat decentem ac molitur exitium; sed de his in sequentibus plura.

§. 3.

Mixtorum ratio si haberi debeat, sub Anatomen vocantur

tur, non per cultrum, sed per ignem, & quod oculorum acies, radius solis purissimis, igne scilicet elementari munita, explicare nequit, impurior quamvis, concentratus tamen & in pabulo suo sustentatus ignis arte chymica examinat. Constat itaque omne mixtum particulis indefinitæ figuræ, magnitudinis, motus, situs & superficie, harum verò harmonicâ simul compositione, texturâ & tempore, mentio; quodsi jam Viscidum etiam sit mixtum, nemine contradicente, tutissimè concludere licebit, id ipsum è particulis harum conflatum esse differentiarum; Quæ qua ratione indigitari debant, Philosophia docet corpuscularis, Quaternionem suppedi- rando, dum terrestres aliæ, aliæ aquæ, salinæ denique aliæ & sulphureæ sunt, singulæ seorsim ad methodum examinandæ præscriptam.

§. 4.

De terrestrium itaque particularum præsentia cum mens dubia adhuc relinquatur, & ad unum omnes ferè ob exilitatem, quâ constitutæ sensum fugiant, nec in oculos incurvant, oculorum acie ignisque vi opus esse, quo dubium veritate eludatur, censeo. Corpora autem esse, & afficere corporis organa, determinatas quoque habere figuras magnitudinesque, vel sola viscidæ textura, irregularis & inæqualis figuræ particulis quatenus conflata est, deteget, observante Renato des Cartes *Meteor. c. I. §. 3.* Quæ licet oculis non promptè conspiciantur liberis, munitis tamen felicius deteguntur. Analytica in primis si accedat methodus & destillationi subjiciatur viscidum, magnas bullas & ægerrimè particularum fieri separacionem notabimus, quod particulas terrestres irregulares admodum & inæquales habentes figuras in eo esse sufficienter indicat, quæ ob implicatam & mutuam cohærentiam, licet moveri & separari igne videantur, contumaces tamen resistunt, imo protrusis igne aqueis & subtilioribus firmius junguntur mutuò necuntur & corpus maximè spissum ac solidum constituunt; hinc orum esse inter Chymicos autumo, experientia approbatum, verum axioma: *Viscida pulposa, glutinosa male distillatur.* Adhucne dubium, terrestres in viscido existere particulas, & quidem in copia? non obstat pelluciditas; annè enim vitrum ex terreis maximè constatum, sive arenam, sive cineres consideres, omnibus corporibus pelluciditate majus? ipsa quoque Therebinthina Cyprea ad ad-

A 3

spectrum

spectum licet purissima, colore candido, subflavo, vitro, odore grato & suavi, sapore acri & amaricante, (*Sam. Dale Pharmacol.*) præter oleum subtile & limpidum, quod destillatio aquæ vehiculo præbet, relinquit residuum, particulis plurimis diversæ magnitudinis terrestribus conspicuum, nec sanguini nec viscido denegandis, unde Excellentissimus Bohnius in seroso sanguinis latice glutinosum sedimentum observavit. *Circul. Anatom. Progym. 13.*

§. §.

De aquae viscido immixtis particulis, non est quod dubitemus. Corpora cæteroquin siccissima & magis spissa aliqua etiam tamen aquæ seu particularum flexibilium, lœvium ac lubricarum admisionem presupponunt; quidni igitur viscidum etiam spissum maxime licet concipiatur, aquæ etiam seu particularum flexibilium lœvium ac lubricarum admisionem haberet. Poros tantum consideres, ad quorum hiatum si corpora transgressura respondeant, res est in aprico. Sed certum est, in vitro, corpore alias poros habente constrictissimos, prout vel sola ejus conflatio per vehementissimum probat ignem, aquam transsudare, ex observatione Dni Hydden, quam ex Borrichio magnus allegat Polyhistor, Morhofius Epist. de Scypho Vitreo cap. 3. p. m. 47. globalos tenuissimos, vitreos scilicet aquam communem infusam penetrasse, monens: Quemadmodum & eodem libro p. m. 48. ex auctore quodam in nominato Anglico idem Morhofius vitro exceptum grandinem, cum in aquâ solveretur, magna sui parte exsudasse refert. Si hoc sit in solido, quid fiet in fluido? & posito, Viscidum etiam esse spissum magis, ad soliditatem proximum habens gradum, parum par erit ratio; Ast in hoc patentiores adhuc esse poros, unanimis Philosophorum est sensus, aquarum particulis longis, lubricis & lœvibus, anguililarum instar parvularum figuratis, (vid. Cartesius Meteor. cap. 1. §. 3. p. m. 154.) facile cedentes, quos transitum adeo faciliorem admittere, consequentia docebit. Nec obstat veritati, Viscidum licet in humano corpore penè exsiccatum cum duritie non levi concipiatur, (vitrum adhuc excedente, quod minus videtur possibile,) nihilominus tamen aquam admixtam volo; si non probandi, nec inepta argumentandi erit ratio, à sanguinis scilicet fibrosi, sollicitè ab omni

omni fluido liberati vel exsiccati anatome, si Experimentum fiat. Ex massæ enim sanguinis residuæ unciis quatuor effuso omni sollicito fluido ad siccitatē destillatis, liquoris aquei & lymphidi tres uncias grana tria & quinquaginta obtinuit Boyle; vid. Hist. Sang. hum. part. 3. pag. 22. Aut si mavis languinis exsiccati anatomen, an aquæas is suppeditaverit particulas, a Boyleo institutum experimentum rem declarabit; ex hujus quippe unciis viginti & quatuor modicūm prodiit phlegma, quod post sublimationem ad drachmas duas & quinque circiter grana collectum fuit, v. Hist. Sang. hum. par. 2. ad Tit. 24. pag. m. 20. de cuius præsentia, cum antea sensum fugerat, inerit dubitabatur; ut taceam Boylei testimonio quoque è sanguine eodem produisse spiritum, qui cum humidus, humiditatem autem remotâ servare aquâ nequivierit, sed salis induerit formam, sequitur, spiritum quoque de præsentia aquæ in corpore, è quo hic extrahebatur, testari. Qvod si jam dicta Viscido è sanguine producto humoris applicentur, & proportio minoris ad majus observetur, res, quæ modo erat dubia, omni veritate major erit.

§. 6.

Præmissa itaq; terrestrium & aquosarum declaratione, salinarum quoq; particularum in Viscido existentium eadem indagabimus methodo. Ante omnia autem præmonemus, per talia hic non volatilia, sed fixa intelligenda esse. Illorum enim cœpientia non in incrassatione seu inspissatione sed in resolutione consistit, ita, ut serum sanguinis etiam ab admisto spiritu salis ammoniaci fluidum redditum obser- vaverit Boyle, Hist. Sang. hum. part. 3. exp. 6. pag. m. 23. Horum autem contraria est ratio, qvod idem auctor per aliud explicat experimentum, cum fixo alcalilato sale, oleo tartari per deliquium, idem ferè ac à spiritu salis in sero factum esse coagulum cit. loc. exp. 7 pag. m. 4. narrans. Et per magni Philosophi auctoritatem qvæ primaria, inquit salium qualitas est, maxime fixa esse, hoc est non facile in vapores soluta attolli, Meteor. cap. 3. §. 6. confirmans. Unde facile licet conjicere, in texturâ Viscidi accuratius inspecta, tale quid reperiri, qvod tenacitatem & soliditatem, adeoque combinationem promoteat, & hoc est sal, ad mentem Excellent. Bohnii Medit: d. Aeris in sublunaria influxu Dissert. II. §. 24. 25. Qvod si jam illud ipsum acidum magis sit, particulae alias oblongæ & acuminatae inter se magis conjunguntur, quadra-

quadratam & cubicam figuram constituentes; Wolff. Senguerd. *Pb Nat. part. I. cap. 20;* & majori condensandi & coagulandi vi pollent, exemplo aceti sero lactis affusi & præter hoc innumeris aliis. Ipsa fragilitas corporum quæ non nisi in arctiori particularum cohæsione, adeoque pororum firmiori constrictione consistit, de talium testatur præsentia; admitionem talinarum particularum fragilem corpori inducere naturam Morhofius *de scyp. Vit. c. 2. §. 3.* habet, & in §. §. dum à sale vitri fragilitatem dedit, confirmat. Jam si eandem, quam in antecedenti paragrapho ratione pororum comparationem inter majus & minus, concludendo à majori ad minus, instituere debeamus, quod jure fieri potest, de dubio veritas triumphabit. Extremo adhuc digito eastangam probationes, quas chymica nobis analysis per ignem dat: Lectorem ad ea experimenta remittendo, quæ laboratorii Præsidibus ob quotidianam quam exercent encheiresin, communia sunt, sive per incinerationem è vegetabilium sat tenacibus corporibus, sive è calcinatione exemplo tartari, corallorum &c: sive etiam per destillationem è retorta, exemplo salis succini, it. cornu cervi, gradu ab aliis differentium, quod sulphuri exaltato subtili juncta sint, experta habere velis.

§. 7.

Sulphureas denique Viscidi particulas quod attinet, non nego a terrestribus, æqvæ ac aquosis eas subjugari. Si vero, quod monendum censeo, sulphur & sal volatile in animalibus convenire, consideremus, quatenus sc. è sanguine humano inspissato & condensato spiritus volatilis urinosus lege artis extrahatur, nullum restat dubium, quin absolute dicamus; in sanguine etiam congrumato & inspissato sulphureas esse particulas. Et quid Viscidum aliud est, si ea, qua nobis tractetur ratione? Serum est sanguinis coagulatum, particulas activas & purissimas è materia primi & secundi elementi secundum Cartesium conflatas seu sulphureas absconditas tenens, ita, ut manifestare se minus queant, quam libenter etiam hæ suis se liberare vinculis velint, sed intra receptacula visciderum, ut salia alias urinota omnia, inclusa manere cogantur; Ergo nudum quoque oculorum adspectum fugiunt, usque dum arte chymicâ difficultè quamvis negotio compedibus exsolutæ suis, vel sub scheme spiritus vel salis volatilis prodire possint. Exemplo sit

qua

Aqua, cui CorruCervicrudum injectum est, in gelatinam concre-
scens; si igne urgeatur, magnam salis volatilis copiam largitur;
Quidni Viscido idem etiam adtribuendum, è fluido maximè hetero-
geneo cum natales habeat, heterogeneas etiam ut humores spiret,
qui, si cum fatore graveolenti nares feriant, sulphuris præsentiam
annuntiant, non aliam ob causam, quam quod particulæ activæ, no-
bis sulphureæ dictæ, ad motum concitatæ, sui deflagrationem urgen-
tes, particulas etiam terrestres & aquosas elevent, ad nasum vero
delatæ, nervos vellicent, sensumque pro diversitate partium hetero-
genearum afficiant; vid. D. Majoris Dissertat. de *Spiritibus*; Senguer-
dus etiam in *Philos. natur. & Physici* alii, Corporealium addicti Philoso-
phiæ. Denique si præter Sulphur summe subtile, non nisi ignis vi,
reseratis è carceribus claustris eruendum, fixum etiam aliquod videre
desideres, Phosphorum ex Urina paratum humana adspice, in cuius
Schemate Viscidum, particulis nonnullis sulphureis quidem abundans
à terrestribus vero subjugatis, cernes.

§. 8.

Ex his itaque recensitis & secundum figuram, magnitudinem
& motum explicatis, omnem in genere viscidorem humorum im-
mundiciem humano in corpore conflari, certò credimus. Neque,
quod in statu etiam hominis naturali Saliva, Liquor gastricus, Succus
Pancreaticus, Bilis, Pituita intestinalis, & alii humores Lubrici, mucosi
& lenti, (qui è sanguinis Latice seroso secreti vel in manifestam ali-
quam cavitatem se effundunt, res irrigant firmiores, viasque pro
faciliiori contentorum transitu lubricant; vel sanguini admixti,
digestioni & Distributioni Chyli inserviant;) reperiantur, argu-
mento est, ideo viscidum in Corpore humano non posse peccare?
falsa enim est hæc argumentatio. Sanè, non particularum varie fi-
gurarum præsentia solum, sed earundem quoque mixtura & con-
nexio consideranda est; in quem finem audiamus Par Virorum Eru-
ditissimorum, è quorum verbis differentiam Viscidi, in utroque statu,
tum naturali, tum præternaturali considerati, deprehendere licebit.
Primus est saepius laudatus Hoffmann *Diss. rt. De Insufficiencia Acidi & Viscidi* Sc. cap. 6. Si decens, inquit, est harmonia, & concentus barum particularum
mixtura itidem temperies, ut nullum adsit predominium, eunc Corpus fa-

B

num

est vegetum. Quod si autem contingit, ut v.g. etberea, oleosa, saline & Spirituosa subjugentur, dominium manciscenibus terrestribus, viscidis, fixioribus, acidis, obstructiones Viscerum, Varii morbi chronic generantur; & vice versa, si acres volatiles, saline, ex velamine & carcere ramosarum ac ferosarum emancipatae existunt, morbi acuti & varia systematis nervosi Partemata suboriuntur. Quæ ultima periodi verba utrius propriè non pertineant ad nos, legi tamen merentur. Alterum Clar. Majoris, sempiterne memorie Viri assertum est, de Viscido, ratione Spirituum offendiculo, eundem, quem prius, scopum feriens, in *Different. de Aerumnis Gigantum in negotio Sanitatis cap. I. §. 19.* Suni dicit, *Spiritus vel Gigantes,* nūl aliud, quam fluores ad motum proclives quam maxime, qui potenter indies ab Atmospherae luminibus, & interno calore partium incitari, ad sui deslagrationem tendunt perpetim, sed impedimenta aut diverticula morosa multo plicita undiquaque invenientes in nobis, dura, mollia, lenta, sequacia, Terreas, aquæ, oleosa, gummosa, aut similia alia, in nativo suo ad solem obsequio turbantur continuo, ut impingant hinc inde, & ulterius curvæ instar radiorum aut Pilæ lusoriae in angulos diversæ divaricationis acti identidem, novis semper atque novis irritamentis destinentur, perpetuos agant elabendi cuniculos, & ad Aerumnas tot devoluti, Hyle nostram supra quam dici potest, mirè exagitent. Huc usque Magnus nobis Major locutus est, unde facilis jam erit collectio, summas & maximas corporis turbationes à motu particularum subtilissimarum agibilium impedito, oriri; jam si ulterius quæras: quid illud sit quod motum hunc inhibeat? in promptu erit responsio: Viscidum! in hoc enim terrestres particulae saline & aquosæ prædominium habent; si jam in Terreas & duras, aqueas gummosas & lentas, salinas & rigidas Spiritus impingant, morosæ resistunt, vel etiam eosdem excipiunt, velaminibus ramosis ac terosis obvolvunt, ita ut jugiter subjecti ad solis obsequium moveri nec antrorsum nec retrorsum queant. Et hæc est Viscidi ἐνεργεία, utcunq; in sanguine humano secundum qualitates explicata, quæ tanquam fons plurimis scatet malis, in Explanatione causarum postmodum detegendis.

§. 9.

Positis jam in quovis mixto certis diversæ figuræ, magnitudinis,
motus

motus & situs particulis, ad dispositionem, texturam & combinationem habito quoque respectu, quid de Quaternione Veterum, Humoristarum, ut Helmontius vocat, Galenorum scilicet humoribus, sentiendum, cuilibet patebit. Habemus & nos Quaternionem, particulas nimirum terrestres, aquosas, salinas & sulphureas in uno Mixto, Viscido, conspicuas, unam tantum causam, (variorum tamen & multorum Morborum fomitem) sed longè diversam à Veterum humoribus, præprimis si consideres in sano & quæ ac morboso corpore eosdem à Veteribus fuisse concessos, adeoq; propria quadam culpa Veteres sibi multiplicasse Ærumnas. Sed habeant & hi suas sibi querelas, nos omnem humorem Melancholicum, pituitosum & Cholericum è Corpore in statu naturali constituto eliminamus, & si aliquid adhuc considerationis mereatur, locum suum in statu sumat præternaturali, ibi fortè in Viscidi nostri amplexus ruens, mutua ejus opera, sanguinis mixtionem turbare, & ad deteriorem statum disponere poterit, ut exinde homo vel fiat Melancholicus, vel Phlegmaticus, vel cholericus, vel etiam Sanguineus. Sanguis enim quantitate & qualitate peccans, quod tamen quoad prius rarum quid, molestiam creat subjecto, quod quale sit, jam tractabimus.

§. 10.

Cum magni itaque intersit, ut, de Viscido tanquam causa mortifica, (quo titulo illud meritò insignitur, quia sanitati offendiculo est,) tractantes, ad partem etiam affectam attendamus, eam scilicet, in qua minera hæc defixa tenerur; Uni verò causæ non unus tamen sit locus, in Corpore autem humano, quod *Contextus vasculosus, variis generis succos in se continens* Excellentissimo Waldschmidio *Instit. Medicar. lib. I. c. 5.* dicitur, existere eadem debeat, necesse est ut in partes hujus inquiramus, quæ secundum vulgarem & à Plurimis Anatomorum receptam sententiam, in solidas & fluidas, *Continentes & Concentras* dividuntur. Ad primam Divisionem Ventriculum cum Oesophago versus fauces in Longitudinem protenso & intestinis versus anum elongatis, in gyros seu anfractus diversimode contortis & mesenterio connexis, non exclusâ etiam Trachea è Cartilaginea partim & carneâ substantia, binis vestita membranis, in duos ramos circa ingressum in Pulmonum lobos divaricata, fistulæ instar fabrefactæ;

Bz

Cavi,

Cavitates item, Cerebri scilicet per Ventriculos quatuor, duos pri-
ores sibi in vicem oppositos, si Cerebrum in duo separe Hemisphæ-
ria ampliores & longiores reliquis duobus, & è Mente Th. Bartholini
Lunæ falcatae non immērito assimilandos, cum plexu choroideo
glandulis plurimis adornato, conspicuos: cæteris paribus, mino-
ribus tamen, qvorum alter, posterior scilicet, Cerebello adscribitur,
demonstrandæ; Nasi etiam interiorem Cavitatem & Aurium in Os
usq; petrosum excavatam; ut taceam Viscerum adhuc aliorum, Renum
videlicet, Vesicæ Urinariæ cum Ureteribus, scroti &c. referimus. Huc
qvoque spectant Vasa omnis generis, sanguifera, Chylifera, Lym-
phatica, spermatica, funiculi nervi, ligamenta & qvocunque modo
appellantur suis membranulis & glandulis iisdem intertextis constan-
tia in texturam firmiorem consolidata. Altera divisio succos omnes
& Liqvores in toto Corpore Circulationi obseqventes, (seu sanguinem, seu Chylum, seu sperma, seu Lympham seu etiam humores ex-
crementitios omnes intelligere velis, rectè fenties: cum nullus sit
excludendus,) complectitur. Quantumvis autem partes modò re-
censitæ diversimodè inter se differre videantur, ex his tamen, fluidis
scilicet, solidas construi, & qvotidiè etiam nutriti constat, & qvod
magis mutuum quasi inter utrasque est vinculum, ita ut aliæ aliarum
veluti auscultent querelas, hæque dum afficiuntur, & illæ sentiant, ac
vice versa. Sed satis de his, non ignorabis jam, quicunque hæc le-
ges, quid sit subjectum Viscidi; Utrumq; & Denominationis &
inhæsionis, qvâ potuit fieri, brevitate, ostendimus, sed cum Anatomi-
ca hæc sint, & plurimorum Calamis notata, facile excusabimur, si forte
ad unius ejusq; beneplacitum fusius non fuerint explicata, vereba-
mur enim ne Plagium à nobis committeretur Eraditum; unde Ma-
levoli ansam reprehensionis captarent.

§. II.

Diximus in Paragrapho Octavo, Corporis Mixti è particulis
diversæ figuræ, Magnitudinis, motus, & situs conflati, pro dispositi-
one, modificatione & certis terminis, qvibus Textura ejusdem de-
scribi solet, soliditatem & laxitatem temperari, ita, ut vel spissius
vel mollius existat; nondum tamen sic Viscidi nostri omne absolu-
vitur punctum; scimus eqvidem materiale, cuius formalis ratio
nobis

nobis consistit in receptione formæ cunctæ vel constitutionis totius subjectiva, ne utiqvam vero adhuc formale, qvod vetam & realem actionem, qvæ materiam ad hunc vel illum disponat statum, reqvirit; quale igitur illud sit, audiamus, ut deinde ad qualitates Viscidi noxias descendere liceat, & ostendi possit, quâ ratione illud ipsum sanitati sit offendiculum, ubi primo qvidem Causam Proximam sive internam, secundò autem remotam, juxta Celeberrimum Sylvium Præceos lib. 1. ubi de Pituita, (qvæ tamen ferè nihil aliud est, qvam Viscidum nostrum, tractat,) illâ facile majorem, perpendeinus.

S. 12.

Causa proxima illa erit dicenda, qvæ turbatam sanguinis mixtionem internè inducere potest; sulphureæ enim particulæ dum nigrum exaltantur, deflagrant, & crassiores post se in sanguine humano relinquent particulas, si subjungentur, de majori in sanguine copia terrestrium & rigidarum restantur particularum, & eundem fortiuntur effectum, sanguinis nitrum cras in turbandi. Alter modus motum, alter quietem indigit, sed cum hæ Affectiones ad res non-naturales, adeoque ad causam remotam spectent, illas etiam prætermittimus, attentes potius modum, quo vel perse, vel per aliud excitari possint. Per se ex abundantia particularum contra mixtionis legem id accedit; si enim Terra & sal prædominum habeant, febres generantur. Qvartana, ad mentem Willissi de Febribus. cap. 5. p. m. 100. Diaria s. Ephemeræ juxta Sylvium Præceos. l. 1. cap. 28. §. 34. & alia; si sal eminentiori gradu adsit, variolæ oriuntur affectus scorbutici, Morbi Endemii scilicet, ut Lues Hungarica & Purpura; Scabies itidem, Lepra, Psora, Elephantiasis, Lichen sive Serpigo & qvocunque veniant nomine scorbutici affectus alii, gradu saltē inter se differentes, prout salinæ & terrestres particulæ sanguinis poros plus vel minus occupant, ætheri accessum denegant, adeoque sanguinem sensim incrassant, qui à spiritibus impingentibus si urgeatur, transmittit per poros continentium materiam sui generis, in superficie corporis per variæ figuræ & coloris maculas, Lentigines, pustulas, Exanthemata (sub quorum nomine certo respectu omnes Morbi Exanthematici è Viscido oriuntur;) &; ad eum jam statum pervenerit, ut Tuberculæ in superficie cutis externæ conspiciantur, per Ecchysemata etiam & Phymata

B 3

qvævis

qvævis efflorescentem. In Caleolum & Tartareum Coagulum sanguis concrescere potest, si deficiant particulae activæ resolventi pollentes; inter salinas enim Terreas & aquosas opus perficitur; Terra præbet materiam, Aquaglutinat, Sal combinat & insipiat. Si verò humidarum particularum copia nimia adsit, ad Caloris supervenientis obsequium facile exhalatur, Unde Calculi Renum, & Vesicæ Lapidescens substantiæ; ad tactum vero cedunt magis Struma s. Bronchocele, cujus Vitium in glandulis reperitur, hinc affinitatem cum illa aliqualem habent, Atheroma, Steatoma & Meliceris; Scyrrhos Tumores etiam qvivis, Tophi, Oedemata & alii sive in glandulis, sive in canaliculis hæmatogogis Cl. Majoridictis & Lymphaticis concreti, sive furfuracei, asperi & Sqamosi sint, qvorum quidam ratione sit nominatur, ex. gr. *ficus Ani*, *Abscessus hypochondrii*, *Capitis &c. Acrochordon* & *Thymion* quoque modo in hac modo in illa Corporis parte conspicua ad hanc deferuntur Causam. Nervi non raro pittifoso lenioq; humor obsidentur, unde partis stupor & quandoq; immobilitas, sunt verba Barbetti in Chirurg. pract. p. m. 347. Si terrestrium ramosarum & Salinarum particularum predominantium copia adsit, soporosos affectus, Apoplexiam, Paralysin, Catalepsin, Incubum, Lethargum, Tetanon & hujus generis alios produci, ita, ut *Ægroti* vel sint Scorbutici, vel Jæterici, vel Paralytici, constat.

§. 13.

Si vero Acidum subsit, è quocunq; etiam fonte petatur, per particulas ejus acuminatas, adeoq; scindentes, Vincula Sanguinis harmonice mixti solvuntur, subtilioribus & volatilibus viæ redduntur patulæ, ut avolent, fixiores vero partes residuae manent, sanguinem turbescensem faciunt ut stagnent: unde fit Hypochondriacus ut surgat & decumbat Cachecticus; si sui manet juris acidū Arthritidem & cum illa Podagram, Chiragram Gonogram plurimosq; morbos convulsivos & Spasmos summo cum dolore & Cruciatu generat; nervos enim illud ipsum vellicat, ut modo contrectentur, modo relaxentur, & motu hoc vorticoso turbidoque, omnium humorum in toto Corpore fluxus retardetur, unde ex utraq; causa, stagnatio, fixatio & per consequens Viscidi generatio. Ex eodem fonte Variae etiam Hydropidis species; Astitis, Leucophlegmatia, Anasarca &c;

oriuntur

oriuntur. Ischuria, stranguria etiam suos inde habent natales, si vero ad glandulas usque protendatur, Obstructiones variae, imo inflammationes exsurgunt, præprimis, si Sal magis austерum in iis existat; ob concussum enim hujus cum terrestribus continua est lucta, haec ad illius obsequium motæ saepius impingendo in superficialem Texturam solidi Telorum jactus instar per crebriores resultus fibras disrumpunt, cui facto si mora accedit, ac or major contrahitur, qui qualiter in parte etiam sit, calorē intensissimum cum acuto dolore & inflammatione subseqvente urget, ut glandulæ ac Vascula exulcerentur, materia colligitur, quæ in Tumorem concrescit, Phlogosis adest, Panaritium, furunculus, Hordeolum, & quocunq; modo nominentur Tumores, conspiciuntur; qui secundum partem affectam nuncupati sunt in Meningibus Phrenitis, in Oculis Ophthalmia, ad quam etiam Pannus, Nubeculae Oculorum, Gutta serena & rosocea spectant: in Aribus Parotis, quā interdum inseqvuntur Obauditio, Tinnitus & surditas, in faucibus Angina, in pleura pleuritis; in pulmonibus peripneumonia; in renibus Nephritis, & plures in Phthisicis & Hecticis, Lue item Venerea. & aliis affectibus ex hoc sale austero & acri; oriundis, laborantibus reperiuntur. Denique Omnes illi morbi Chronicci, Conformatiōnis & Compositionis in Viscido radices egerunt, ē quo tanquam Matrice tum Particularum contra Mixti concentum abundantia, tum Acidii insultus in illud, varias & innumeræ ferè producunt ærumnas, nisi fortè aliquis per symptomata à Morbo ipso aliquid diversum intelligere velit, sed mihi Judicium Excell. Pauli Ammanni in Consilio de Institutionum Medicarum emendatione Lib. 2. Parte I. cap. 1. placet, Quærentis: Cur enim Morbus non sit symptoma, & vice versa?

§. 14. A proximis ad remotas itur causas, ubi primo se offerunt, quæ naturaliter Corpus humanum vitiatum arguunt, ut in eo Viscidum generari possit, ex gr. si quis cum querelis in lucem edatur, quod non raro contingit. Ita Infantem Ictericum à nativitate, Hagendornius Obs. Med. Physic. Cent. 3. Hist. 57. notavit, & simile Exemplum Ephem. Germ. An. 4. Dec. 2. Obs. 16. habent, & eadem An. 5. Dec. 2. Obs. 44. Infantem Quartana in Utero Materno laborantem sistunt, Plura etiam in Observationibus Variorum leguntur; instar omnium fere curiosum est illud de Pueri squammeo ac veluti Phoca pelle contecto in plurimis

plurimis Germaniae locis publico conspectui exposito exemplum, singulari Viscidi in sanguine effectus testimonium. vid. Stalpart vander Wiel Observ. Rarior. part. post. Hist. 35. Unde liquet a primis quasi incububilis morbis homines jam esse obnoxios, crescunt etiam cum aetate non raro, si dispositio pororum profovendo hoc inquinamento adsit; de quibus Gibberosi, & Strumosi nos reddunt certos, Senectus vero cum adrepit, cum divo seni Hippocrate dicere licet: senectus ipsa morbus est.

§. 15.

Sequuntur jam res sex non-naturales, causas remotis associandae, inter quas Aer primum quasi occupat locum. Hic dupli ratione in Sanguinem noxam inducere potest, sive enim ab aethere nimium exagatus, sive impurior particulis variis heterogeneis inquinatus existat, utroque modo sanguini offendiculum parit. Ubi enim Particulae illae balsamicæ, subtile & summe volatiles praeter modum exaltantur, sanguinem incalescendo exarescunt, moram si habeant, Acescentiam, & ex hac Visciditatem causantur. Si minus moveantur, & a Crassioribus Terrestribus & aquosis statim supprimantur, ad flammulam Corallini nostri liquoris vitalem sufflaminandam aptæ evadunt; hinc respiratio difficilis & Asthma, sequuntur Anxietas praecordialis, Syncope & catarrhus suffocativus; praeter quos affectus, si salino aciores particulæ in aere sint; plures catarrhicum Tussi molestâ, Coryza, raucedo, Hispiditas & alia symptomata graviora, floridam sanguinis crasis turbantia, nascuntur.

§. 16.

Cibus & Potus uterque ad viscida generandum aptus, & quantitate & qualitate peccant; quantitas ventriculum gravat & fermentale principium obtundit; ut tota moles in vappam concrescat mucosam, & obstrukiones pareat; hinc Chylus nullus preparatur, & Corpori nutrimentam denegatur. Qvod unctuosum itaque Congelamen ad Vias primas ubique depositum, Anorexiā facile, Passiones colicas & Cæliacas, Tenesmentum, flatus, cum his simul Nauseam & fastidium producit. Augetur malum per Alimenta qualitate peccantia, si nimis crassa, macosa, pituitosa & acescentia sint, quæ difficile concoquuntur, aut chylum minus laudabilem dant, inter

inter quæ Oleracea, fructus Horarii & Plantæ omnes aquosæ nimis, Pisces itidem, lendum & pituitosum liqvorem sudantes, ut sunt Anguilla, Tincæ & Rajæ, (vid. Excell Pechlantis de Aeris & Alimenti defectu cap 4.) Testacea, Cochlearæ & Ostreæ, recensentur; quibus accedit potus, non probè defæcatus, aut acore inquinatus, acidus & salsus, unde à Celeberr. Boyle Obj. de Salsed. Maris cap. 2. §. 2. notatur, quod è potu Aquæ marinæ homines scorbutici facti sint. Ordinariè vero fæces intra Viscera cum morâ longiori decumbentes, acorem per se contrahunt, qui in viscidum agens, distendendo quasi per bullulas, in Experimento Aceti cum lacte facto, conspicuas, id ipsum inflat, ut Cavitas, in qua hæret, mole repleatur, ructus descendant, Vomitus aliæque molestiæ procreentur.

§. 17.

Somnus & Vigiliæ nocent. Ratione prioris Spirituum quiescerit accusanda, hac enim motus sanguinis retardatur, lento inducit, præprimis si jam vestigia quædam pro Viscidi generatione adsint; somnolentia etiam intenditur, dum à copia Viscidi Spiritus magis magisque suppressuntur. Cum itaque hic quoad motum in defectu peccet, illæ econtra in excessu cruciant, Effervescentiam in sanguine promovent, ut sulphureæ exacerbentur particulæ, & post sui deflagrationem vappam viscidam & insipillatâ relinquant. Motus & Quies, cum ad ejusdem mali generationem æque ac somnus & Vigiliæ concurrant, effectu etiam parum aut nihil inter se differant, (nisi quod circa quietem sedulitatem nimiam in studiis Medici ut plurimum dissuadant;) merito & has cum illis in uno conjungim⁹ paragrapho passiones.

§. 18.

Excreta & retenta ipsius quod Viscidi semina sunt; quando enim Excernenda retinentur & retinenda excernuntur, proh! quantæ Oeconomiae animali excitantur turbæ. Si nobiliores particulæ sulphureæ balsamicæ, & ad harmonicam sanguinis mixturam necessariae quæ data via, sicut circasudores colliquativos, Diabæten, Hemorrhagias aliosq; affectus observare licet, effundantur, scoriæ & excrementum viscidum residuum erunt; si retineantur, verbi gratia in Alvi adstrictione, Tenesmo, passione Cæliaca, Mensium suppressione, (unde etiam passiones hystericae seu suffocatio Uterica oriri possunt)

C

sunt,) Cephalea & aliis morbis quæ sint excernenda, idem effectus erit expectandus, qvi de Viscidi ubique præsentia estabitur.

§. 19

Denique Passiones Animæ sese offerunt, ad qvarum obseqvium Spirituum motus vel augetur & rapidius circumagit, vel minuitur & debilitatur; ad hunc Mæror & Tristitia, ad illum Ira & Terror accedit. Duplex iterum hic occurrit modus, qvo rubicunda ac purpurea nostra Tinctura in fuscum & spissum degenerare Extractum potis est, uterque in motu fundatus. Per mœrorem & tristiam ab actionibus animalibus maximam partem Spiritus avocantur, nulla fit ad legem naturæ Chylificatio nec sanguificatio, unde nec Spirituum generatio, in quibus tamen tota ferè sanguinis constitit rarefactio, qvi, si debilitentur, non verò augeantur, decrescit Vigor, fluida in Vappam abeunt. His opponi possent Ira & Terror, si causa è primo urgeretur principio, qvatenus motum excitant rapidissimum, sed si effectus consideretur, non minus Viscidi fient causæ. Ab Ira & terrore enim in motum concitatiorem exagitantur spiritus, cursum accelerant, in alia dum incident corpora, ob resistentiam resiliunt, unde Convulsiones, cum his turbata sanguinis mixtio, qvia particulæ ob vehementem illam alterationem à suo quasi moventur centro; exploduntur etiam extra Corporis spheram & immunuuntur, qvare terrestre & terreæ in sanguine magis concrescunt & pituitam constituunt. Sic è Terrore Virginem Variolas accepisse, in deliquium fæminas conjectas esse, Excell. Pechlinus *Observat. Phys. Med. 23. lib. 3.* notavit; idem *eod. lib. obs. 25.* ex Ira plurimas morborum causas recenset, Epilepticos, Apoplecticos, Paralyticos inde derivans, ita ut in qvacunqve parte exæstuet Ira, post primos insultus, lentrem inducat.

§. 20.

Ad signa progredimur Diagnostica, illa scilicet tantum, qvæ certo de Viscidi in Corpore humano existentiâ testantur, omissis plane his, quæ sotericam ejus causam minus accuratè explicant. Principalissima sunt, qvæ de Spirituum aut sulphurearum particularum Subjugatione, depravatione & defectu fidem dant; unde Tenor acti-

onum

onum animalium sentim & tenum remittit, inappetentia de vitiata Chylificatione, Corporis Marcor de Atrophia, Pulsuum debilitas & Lassitudo de sanguinis torpore, Asthma cum Cardiaca Passione de Respiratione læsa, Hypnades seu Somnolentia de spirituum animalium in Cerebro turbatione, nos certos reddunt. Qvod si maculae varii generis in superficie corporis efflorescant, Oculus earum causam ex colore, magnitudine, figura & consistentia dignoscet; nec facile fætor gravior è faucibus & Naso exurgens inflammationem mentitur, cum & præter hunc non raro alia adhuc signa adesse soleant, inflammationem in hac vel illa parte corporis denunciantia. Facies alias Hippocratica, Cutis color luridus, Oculorum Glaucoma, (ut nervis eorum è reciprocospirituum motu exagitatis objecta velut vaga adspiciantur;) Capitis Dolor gravatus, Artuum & Membrorum tremor, manus in primis ad ictum perficiendum renitentes, Analosis totius, & qvæcunq; sunt his assimilanda, hominem Hypochondriaco -- Scorbaticum sistunt, ubi tamen & hoc notandum, qvod, si plurimorum symptomatum in unum Coacervatorum fiat consideratio, Circumstantiæ morbi eò felicius explicitur.

§. 21.

De prognosi jam si ferre debeamus judicium, profundæ se se offerent Cogitationes, nec absolutè aliqvid de Viscido pronunciare licebit, nisi qvod ejus vitio ut plurimum Chronicci orientur morbi, qui tardo pede microcosmi sphæram permeant, & lento extra illam gradu ducuntur. Qualis causa talis hic est effectus, Causa est tenax, effectus contumax i. e. non facile mobilis ad obsequium medicamentorum, unde prognosticum est dubium, præprimis, qvia Spiritus quoq; de causæ participant malignitate, id qvod, si suffocatio metuenda & Convulsiones ad sint, difficilius adhuc evadet. Nullam ferè salutis spem Oedemata, si in Scirrum & Abscessum abeat, promittunt, vid. Barbette *Chirurg. Pract. Part. 2. l. 1. c. 4.* In genere autem Obstructio in solidis, fluida simul afficit, unde corpus ab utraq; parte vexatum saepe desperat, qvod in Apoplexia, Epilepsia aliisque hujus generis Affectibus observatur. Sed cum Viscidum ex accidenti multa comitantur symptomata, alium adhuc agnoscentia genitorem, merito etiam ad ea attendentes, de eventu vel felici vel

C2

infelici

infelici judicari poterit. Quatuor verò functiones in Corpore humano si considerentur, ut sunt Spirituum actiones, Respirationis negotium, Ventriculi Concoctio & distributio, Evacuationes tandem omnes, prout imminutæ vel læsæ observantur, haud difficile erit præsagium.

§. 22.

Ad curam nunc properamus, qvæ è triplici fonte, Therapeutico, Chirurgico & Diætetico erit petenda, qvà mediante infenissimus sanitatis hostis, Viscidum, debellari debet; ejiciendum est è Machina spirantiac viventi humana, ne Automatum turbetur motus, sed ut inungantur Axes, foveantur & reficiantur tum solidæ, tum fluidæ partes Corporis humani.

§. 23.

Ante omnia qvisqvis Curationis aggredietur opus, eò respiciet, ut Vias, si necesse sit, expurget primas; in his enim Viscidum latens non tantum in sua sede molestias treat, sed etiam Medicamentorum resistit effectui, Medici operam eludit, & vias ad sanguinem præcludit; Vicissim Non raro sublatā è Ventriculo & Intestinis hac mineralā, præcavetur, ne in deterius malum corpus incidat. Ergò evacuari debet corpus, & qvidem dupli modo hic actus peragitur, sive per Os, sive per alvum; ille per Emetica, ut sunt *Mercurius Vitæ, Tartarus Emeticus, Infusum Viæ Antimonii, seu Reguli Antimonii & alia, pro variâ formâ & dosi convenientia;* hic per purgantia præparata è sol. Jnnæ, Rhabarbaro, Jalappa, Cassia fistulari, Resinis purgantibus, Scammonii, Jalappæ &c, fit, inter qvæ, quantum crassam inprimis Alvi Obstructionem attinet, Clysteres Carminantes cum Emollientibus obtinent locum, qvibus non minus purgantia immiscenda censeo; præmitti autem solent & debent Digestiva, inter qvæ Salia lixiviosa & enixa, ut Arcanum duplicatum, item Tartarus Vieriolatus commendari solent, & liquor Terræ foliatæ Tartari, qui majori pollebit Vi, si ipsi Spiritus Cinamomi addatur; In primis autem Volatilia in Viscido, maximum digerendo, absolvunt punctum, hinc sal Volatile Cornu Cervi, aut ejus Spiritus, aut Liquor C. C. succinatus, aut salia Volatilia Oleosa convenient, & qvæ incidendi simul ac resolvendi vi prædicta sunt qualia gumata nonnulla existunt, in primis si ex illis Oleolum Volatile accedente

dente Sale Volatili paretur; incidentia porrò adhuc sunt: Decoctæ Lignorum è ligno Guajaco, ejusqve Corticibus, sassafras, Lig. Juniperini, R. sarsaparil. R. Chine, Enula, herbis quoq; incidentibus, Melissæ, Rorismarini salviæ, serpelli &c. parata. Adduntur pro Circumstantiarum ratione Veronica, Chamedrios, semina Carminativa & plura; huic scopo ulterius etiam diluentia inserviunt, ut viscidii particulæ eò melius disjungi queant, ob rationem in §. Vto indigitatam; hinc nec Potus Aqvæ calidæ dissuadendus, nec Thee & Coffee infusum ob egregium, quo partim gaudent, Sal volatile, prohibendum; emollit enim simul & acrimoniam obtundit, unde à potū Coffee, Mulieres in Menstrui viscidii & nigri fluxu diffici, magnum expectant præsidium, quibus continuato Uso digestiva, præprimis volatilia propinari possunt, ut attenuetur & resolvatur Visciditas. Si vero Acidum seu Austerum adesse sentias, Chalybeata sive Martialia convenientiunt, in Morbis præprimis Chronicis & qui Cachexiam minantur; sed absit Tinct. Martis acido quodam Menstruo parata.

§. 24.

Ab his itaqve ad Bezoardica, Alexiteria, Antidota, spirituosa seu sulphurea & Balsamica confugimus, qvæ destruunt Viscidum in sanguine depositum; pravum qvod adest mialma mitigatur per Paragorica & Anodyna, Peregrinum suppressunt ætherem & laudabilem advehunt Cardiaca, Theriacalia scilicet & omnia illa Medicamenta, quæ à natura & arte majorem acceperunt perfectionem, qvā magis disposita pro æthere sanguini nostro in statu naturali convenientissimo recipiendo, existunt. Jam si illud obtainuerimus, ut Viscidum in minimas particulas disruptum, resolutum & attenuatum sit, ad vias in ambitu Corporis respiciendum erit, qvæ si occlusæ, per diaphoretica, ex Antimonio ejusq; Regule Præparata, Cinnabarinæ (disrumpendi, edulcorandi & aperiendi vim habentia,) Diuretica quoqve & sudorifera alia, ut hic simul materia peccans eliminetur, succurrimus.

§. 25.

Qvodsi Viscidum in duritiem lapideam concrescat, ut in Renibus & vesica, antinephritica & Lithontriptica, aliis calculum frangentia, sed perperam, dicta, convenientiunt; sunt vero illa, Juniperina

C 3

perina

perina, Therebinthina, Bacc. Cynosbat. s.m. Dauci, Lap. Judaius,
sal succini &c. quæ & in præservatione non minorem habent usum; sed
qui de his plura desiderat, Practicos audeat, & inveniet cumulum
plurimorum medicamentorum. Si in Articulis & Ossibus Tumores
lapidescentes quasi, ut Tophi & Nodi deprehendantur, interne
jam commendata non sine successu evideat exhibentur, sed non-
dum dissolvunt, nec ulla speranda ex voto emollitio, quanquam
ab impositis mercurialibus non levis quandoque notetur effectus,
& Barbette in Prax. Chirurg. part. 3. lib. 5. cap. 3. Emplastra etiam è
Gummatis, Antimonio, succis, non omisso tamen Mercurio,
præparata, laudet. Exacta autem Curatio pro loci & circumstan-
iarum ratione haud obtinebitur, nisi sponte excidant, ut in Podagri-
cis quandoque notatur, aut per manus Chirurgicas si excindantur.

§. 26.

Sed postulabit adhuc Necessitas, ut unumquodque sympto-
ma morbo conjunctum probe perspectum habeamus; non raro
quippe Salia in partibus affectis prædominantur, hinc illa corri-
genda per diluentia superius commendata, & dissolventia, ubi
Antiscorbutica omnem ferè Operam facient, Si verò Salia acida
magis sint, præcipitantia, & absorbentia, ex gr. Ocul. Canc. alcobolis.
C. C. igne, C. C. usum, Mater perlarum, Limatura Chalybis crud. al-
cobolis. & alia, Salia præterea Volatilia oleosa, item Essentia Castorei cum
sp. salis Ammoniaci parata, (quæ magni quoque usus in affectibus
nervorum est,) myrrhata Opiatis maritata, camphorata &c con-
ducunt.

§. 27.

Qvoad Externa, Balnea, fontes medicati & Thermæ, tum
naturales, tum artificiales (de quibus Excell. Major peculiarem
conscriptis Dissertationem,) ægrotis haud dissuadenda, siquidem
ratione virtutis resolventis, non tamen Medicamentorum neglecto
usu, plurimum valent. Affectus autem cutanei per Unguenta,
linimenta & emplastra, in quibus gumata resolventia basin habent,
tolluntur, ita, ut in Callis, Tumoribus Scirrhosis & Caseosis
non sint contemnenda; in Abscessibus & Ulceribus præter Consilia
Medica, si Chirurgi advocentur, discutientia, emollientia &
suppurantia negotium præstant suum,

§. 27.

§. 28.

Plurimorum sic vidimus Medicamentorum , secundum quantitates suas expositorum Elenchum, Acida tamen in Morbo à Viscido oriundo planè omisimus, sed quo jure? (Cum toto die in Praxi observetur ; quod acidiuscula præscribantur ; Syrupus etiam limonum, Cirti, Ribium, Granatorum, Spiritus quoq; minerales, &c. magnum auxilium in Febribus stomachicis & Intestinalibus , in quibus viscidum revera causa peccans existit,) habeant ; ut indicaremus scilicet non propter Viscidum corrigendum, sed potius febrilem calorem mitigandum , adhiberi, si vero cum Volatili temporetur Acidum ejusmodi blandum, ex gr. Clyssus Antimonii cum Essentiis, quæ subtilioribus abundant particulis, in certis casibus magni, sunt usus, hinc Tinctura bezoardica, Mixtura simplex &c. decantata sunt remedia in Asthmate & Tussi molestâ, in quâ Oxydacharum vel Oxymel simul laudantur. Et denique in quem finem Acidulæ Arthriticis & Scorbucis recommendantur nullam sane aliam ob causam, quam quod resolvendi & digerendi scateant Virtutibus, de quibus multa dici possent, sed cum brevitatâ sit studendum hæc transimus..

§. 29.

Ex fonte Chirurgico inter Remedia Venæ Sectio consideranda venit , quam in morbis à Viscido oriundis non rejicere possumus , nisi dissuadeat ratio , non determinanda, sed judicio Medici potius relinquenda ; Cucurbitulæ cum & sine scarificatione applicatae à multis rejiciuntur, quod subtiliores sanguinis particulas è Capillaribus extrahant Vasis, crassiores vero intactas relinquant ; fonticulorum & Vesicatoriorum Uſus à paucissimis approbatur , nec molestissima setacea ; Valent tamen præter Venæ selectionem Operaciones adhuc aliæ Chirurgicæ , si Tumores scirrhosi in Cancrum degenerantes , aliquæ inflammatorii Corpus afficiant, nec Calli, Nodi, Exulcerationes etiam Chirurgi fugiunt Operam,

§. 30.

Ultimo ad fontem Diæticum, è quo saluberrima expectanda sunt auxilia descendimus, & quemadmodum Res sex non - naturales in tractatione de cäsis remotis, summe noxias accusavimus, sic jam contrariam pro iisdem hic sententiam foveamus, ita quidem ut jure etiam

etiam aliud mererentur nomen illo dignius ; sed perinde sit quo-
modo vocentur , sufficit , qvod si legititimo le habeant modo , pro-
sint sanitati. Aer itaqve si existat purus , nullis inqvinamentis re-
fertus , temperatus , & particulis subtilioribus balsamicis justo te-
nore motis imprægnatus , saluberrimus est & medicamentoſus , ide-
oqve corrigit & attenuat. Inter Cibum & Potum ea qvæ tenui-
orum sunt partium commendamus , qvæ facilioris sunt conco-
ctionis & Volatilisari queunt , ad Exemplum Conditorum , Aromati-
zantium & qvæ balsamicarum sunt Virtutum. Potum bene coctum ,
limpidum , & subtiliores spirantem particulas , Vinum etiam ex
uvis maturatis haud dissimilamus. Somnum & Vigilias , Motum
& quietem qvod concernit , sicut laedere , ita & proficere possunt ,
si Legi naturæ accommodentur , somnus tamen & Qvies ratione
Viscidi magis qvam Vigiliæ & motus vitentur ; Excreta & Retenta
naturalem suum habeant Terminum , & punctum Excretionis ordi-
narium attendatur ; Animus non facile turbetur , ad contrarium
terum Eventum non moveatur , ita se gerat , ut in firmo & constanti
*si proposicio ea omnia faciendi , qvæ fana ratio ipfi suadet , nec passionibus suis
aut appetitibus ab hoc abduci se permittat , ad monitum Perspicacissimi
Cartelii Epistol. part. I. Epist. 4. cum qvo & Dissertationi huic , qvæ
non nisi distractis meditationibus ob nimiam temporis angu-
stiam delineari verius , qvam elaborari potuit , colo-
phonem imponimus , canentes.*

SUMMO MEDICO JESU CHRISTO GLORIAM.

